

Кыстыкка багымизини боптуруостарынан улуу салаттын рабочай бөлүгү ийиликтэринин үстүн салтыр. Ол курдук Улуу багымизга А.Т. Ноговицын салар 10-ча кишигиз делегацияга бу күнүргө Хомтогү ийиликтэр сырытта. Ийиликт активин көрсөт, тэрилтэлэр үлүстери-хамнастарын, тирөө турар кылаалары билигиз.

Онгох, бастагч туран, Диринг орто оскулага сана үүрэг дэвшин хайрлах боломжтой хөрсөөрү шийдвэрлэх, сайнхны юмныг тух оруулжх үгэ нэгдүүлхын тулган оскула директора Д.И. Попов сийнхны бийнхнээр. Оскулагы бийнх 12 ово бүтэрбиг: Кивилэртэн 6 ово үрлүк үүрххө, бийнхнхнхн орто анал үүрххэртэ нир- бигтэ. Калдынан хагачууны боломжын

этгэхээ, обидовсгивание уонга информатика предметтэригэр учууталларга наадаһалтар эбит. Быйыл 15 үөрэнээччи оскуолада кириэрэ. Агрохайыскалаах оскуола быйыл сайын маньаха ачарыт үлэ-саныбалыг лаадырын тэрийбэ, ордугор араас көрүтүрүн сэрэ, 2 сэрэ хортуоска олортут. Ону тэнэ, үөрэнээччилэр Бэрэы сайлыыка тахсан үлэһэбиттэр. Кэчэ хаһаайыстыбыларлар сүөһү, сыгы илэтир. Маньаха сүөһүлэригэр 100 мнэгэлээх хотонноохтор. Хотоннору илгэригэр үөрэтэр объект отторор бэлааннахтар. Эдэр предпринимателири таһаар хаһыскалаах "Бизнес инкубатор" кинэ тэриилэбэ. "Тарууры" фюда кобулэһивииш, спорттивэй илэһика тутуулан быйыл күһүн олохо кириэрэ.

Тэрлэгт 500-ынхныг өсгөхгүй сууриартай ашигт зориулалтын хайрчлыг байгуулна. Одоогоор ардмунд үзэгдэх түмүүжсэн, уурх дэвдэл тохиргоо болон нийгэмд хүргэхээр.

By ioluniokeo "Bilyak" yolla "Kontorni"
 ilon ilon uylaan
 ulanir. "Bilyakke" 60
 ilon "Kontorni" 25 oyo
 kabilan sylar.
 Oromuon uyo tumukale,
 baroborionni taloru
 ahan, ulanirge balem
 uylar.

Холбоо хэлхээсээр
мөнхлөн илгэн сиймнээр
халбоогун үлгэр уламж-
лалыг хамгаална. Бэлчээр
29 мянга мөнхлөн сийм-
нээр бүтэж буйгаар
байгаа 54 мян-
га халбоогун. Ой эрхт
үлгэр-хамгаалал халбоогун, илгээсээр сийм
хүрээлнээр. Байгаа халбоогунд дө-
лөмтгөөр тур, турбалар агаар халбо-
огун бүртгүүлж агаар. Тийм
агаар үлгэр үлгэр үлгэр, биеийн тур
илгээсүүлж үлгэр.

Тийн хайвныг бэлтгэр эмгэ бары
төхөөснөртэйгээр тэрбэлт сэлтэй
богдуурууларын чинх катардхын уула
үүтү тутарылыг бэлтгэн хэлтэй богуу
мөнгөтөрүлүлүт. Хонгодоо 214 хайвныг
бэлтгэн 129 эр хайвныг хүл бүгүт
тутард. Илгэлт 23-т бэлтгэн хайвныг
Хонгодоо бийтэй сэлт үүт тутарылыг
600 тохио бэлтгэнхэрлэн бийтэй туруу
нц 243 тохио тутарылыг. Нэвчлэн 700
нхх сүлү бэлтгэн 234 нхх катардхын
Оюу сөөгснөртэй үүлн хайвн катардхын
бэлтгэнхэрлэн тэрбэлт, илгэлт сүлүт оюу

нийслэлээр үнд хайрхасдын тобуларга оруулж турш "Элэр фермер" гравьтар бул хиймэлхэн З
ыгнар тэнхлэг Ойрда үлүү беймэлд А.Т.
Ногоондуг: Сүрлү апиалынхын үлүү
ийнхэн булбарда үлүү тас оруулсан мунд

[illegible]

Аннотация

ҮЙЭТИГИЙ ҮТҮӨ ХОЛОБУРА

Бү күнөөртэ Болотур нэлүүлгээр Агд дойду Улуу срингитгэр кыттылыгт үс буюйун- иин биш Дьөгүүрөгтгэр аатгарын үйэлтгэр- бэлэ түтэн буюула.

Мажурин бочуотунай грамотатынан
наҕаралатаммыта.

“Бидний Бидны” хэлхүүс чиглэлтэрэ
Божуойа, Миигэрэй Дьэсүгэрэлтэр үс устгарын

Болугур нийлэлтийн "Ыдмхаа ыдылга" жолуос Сайылык Кутлава киининэн оморбута. Бу жолуостан 31 кийи сэрингэ барбылыттан 15 буйун төрөөбүт дойдуларылар төнүбүтэ. Түөрт ооллоох Прасковья Николаевна, Дмитрий Илюковичтенин Егоронгар-Томлоостор үс уоллара: Илья, Илюковичтэ, Семен уолгаас сэрингэ ылырылыылыгытара. Ыдмхаа 1941 сыллаахха, сэрин савмай ыар сылларыгар Калининский фроннга сэрингэтэ сыдыан, ыараханнаык бааһыран, нонүө сылыгар нибэлэит буолан төннүбүтэ. Кэлээт, кэргэнненин Матрена Илюковичтанын жолуос араас үлэтингэр үлэтин, "Айа дойду Улуу сэринтин сылларылар кибиэтингэр үлэтин ийи" мэтээлинэн наарахалаламмытара.

Орто уул Логомтой Хайрхсыг оюуншилтар учуулсны дараа, 1942 сүүлэххэ сэрингэ шилүүлснбүтэ. Сэрингэ эргэчн дэвсүрэлэрин бичигнэр, артиллерийшан, сөөгийншан, хайрхарлыгт - снайпершан шилүүлснбүтэ. Польша тийгэ сэрингэсэргэ. Варшавын босхотуур кырыстах кэргышалаг нэрхэннхн бааһыран, госпиталга суган, эмгэнн, 1946 сүүлэххэ "Кыһыл сулу" урлагннхх, "Хорсунун ийи" уудла хас да мэтгэлээрлэх тэннбүтэ.

Кыра уул Сэмэн Мингэрэйбис Чуртты
пелучуукаанын бүтүрөт, сарыгз аптаммыт.
Кини 3-с Сталинградскийлааы, Курский-
Орловскийлааы, Поттвскийлааы,
Ростовскийлааы, Киевскийлааы,
Ворошиловградскийлааы кыргыныларга
тагытыла. Бойбууи сырыларын ийи, И.В.
Сталин максат сурутуун, генерал - майор

сэргэ, Ульяна дүэн төрөлүүт уонна Маргана дүөн аймахтарыттан ылан илпиит кырлыктардаастара. Бу дьоро күн, Томтооктор олорон аастыт төрү алаастарытар- Сайылык Кутлага иин-бин буйбултар окулоро, сикэтэр, аймахтара түмээн, кинилэр ааттарын үйөтүтэр стелланы түөрүдүлэр. Бу ойбобуһунук бэлээн Алексей Политинский бэрэһэһэһин, Афанасий Политинский уонна Григорий Попов буолан, мрамора үлүннэрини моосууларын түөрэи, олохторун историктыттан суруйан-бичигин кил-дөбүтэр. Онуоха Томтооктор ыччаттара бүтүүн турунан, 80 тыһыһаа солкубайт кэрнэт харчыны хомууһулар.

Билээв тороолтү кыһа, Мария Ильична Павловская Балутур ийилилээн бэлэрээнаарин сөбүтүн председателигэр Н.Г. Михайловка аатын уонна убайдарын аатытар аһаммыт естешаны үүтөр келүгө харыстан, хоро-хараһа сылдарыгар, аастыт көм историгын үйүтүг тургуйарыгар баа сааатын тирегэрт, Мааны тэгэ, кинилэр сырдык аатыгарын үйүтүгүн үйүтүгүн биэр дойдубахтарыгар, Аба Дойду Улуу сэрэгтин кыттылаахтар, албох кинигэ авторлары И.М. Павловка истигирик махтанна.

"Ким да умдулдукта, тук да умдулдукта!" - диндорунин, убайды-бырейтын Дьөгүөрүстэр Ада Дойду Улуу сэрингизер кытылгыт хорсуң бийкаларын кинизер себээр, сентээр, бары аймактара өйлөрүткө-сүрүктэринен чууаста кылың, үйгүстүр халар өйлөбүшүгү туруорбуттара апаттарга үгүө халобир буца турона.

"CO" копр.

Ommohyvu - 2015

УЛУУСКА АТЫРДЬАХ БИЙИН 24 КҮНҮНЭЭБИ
ТУРУГУНАН ОТООХУН КӨРЛӨРҮҮЛЭРЭ

№	Найилзижтэр	2015с. былаан тошпа	Ожудлугу хэдуна нэвэ	Кэбилин тонна	Былаан туолуутун %
1.	Алагарский	1491,0	1500,3	1302,5	87,4
2.	Арылакский	1512,0	1378,0	1341,0	88,7
3.	Бахытский	1672,0	1618,0	1729,5	103,4
4.	Болтогинский	1507,0	1981,0	1587,0	105,3
5.	Болугурский	2314,0	1594,0	2518,0	108,8
6.	Кытанахский	1732,0	1743,0	1839,0	106,2
7.	Мугудайский	2179,0	1598,0	2226,0	102,2
8.	Ожугунский	2656,0	2960,0	2695,0	101,5
9.	Соловьевский	2315,0	3362,0	2271,0	98,1
10.	Сыланский	3458,0	3565,0	3568,0	103,2
11.	Гелеевский	1326,0	1637,0	1458,0	110,0
12.	Хадарский	1611,0	1695,0	1536,0	95,3
13.	Хатыльинский	1735,0	1080,0	1397,0	80,5
14.	Хаяхтинский	1603,0	1765,0	1491,0	93,0
15.	Холтогинский	3031,0	2432,0	2896,0	95,5
16.	Чайрынский	2024,0	2220,0	1911,5	94,4
17.	Чурапчинский	1908,0	1062,0	1787,0	93,7
	Всего по району	34 074	33 190	33 554	98,5

М. ПЕРМЯКОВА.

ұлуустанғы тыл халашыыстыбатын управленнетын аутономи

Сэргэх дьаһал

ҮӨРЭХ ДЬЫЛА САБАЛАНЫАН ИННИНЭ.

Атырдах айын 22 күнүгэр П.Е.Бараксанов атынан Күлтуура уонна сынньалан паркыгар үгүс үгэс күбүлүбүт, сылын ахсын ыстыылар "Школьный базар" атыа – эргит, илэргит күлүбүт буолан ааста.

Бийлэл Чуралчы нэгилэлтийн
оскулаарыгтар 182 оюо малгайгы кылааска
кпиреэ. Кыранааларбыг оскула боруугу
ан малгай агышары дотгуян эрлэстэрэ.
Оскула кюн аана, улахан түнүктэрэ, үгүс
снбэкиггэ, элбэх орто, кылааска кпирин,
партыга олоруу, дуоскага сруулуу, "иккис
ий" кертэ кылаас салалаччыга -бу хис
бирхин кыранан кийнэх сүрөсэр, ойүтэр -
салалыгтар куруук үгүс ойбобул буолан
хаалмага. Сана үөрэх дьылтын
көрсө Чуралчы нэгилэлтийн бастыг
түөлүктэрэ улахан үгүс дьылланы

онгодулар. Ол курдук, «Чурагчы нийслэлэг» МТ даяалтлага (байнык С.А.Саргыдасе), «Чурагчы» ТХПК (сал. Н.А. Арыаков), Оройуонай суут (председатель Д.М. Мучин), «Маарыкчаан» ПО (сал. Г.В.

Смирников), Чурагчытаабы
Государственный спорт уонна физкульту-
ра института (ректор И.И. Гогошев),
Чурагчытаабы олох-дьаһах
коммунальной хайааныстыбата (сал. Г.С.
Александров), нэһилинньэ социальнай
коммуналлар буолуутун управлениета
(сал. Л.В. Тоскулева), улуустаабы үөрөх
управлениета (сал. Т.В. Павлова), С.А.
Новгородова аатынан орто оскуола (дирек-
тор Н.В. Уарова), И.М.Павлов аатынан
орто оскуола (директор М.В.
Дьячковский), "Детский мир" маҕаһыт
(ИП. В.К. Ефремова), "Айыппаан" кино-
театр (сал. И.В. Новгородова) элбэх оҕолоох
дьыт кэрэтигэрэ уонна 1-ты кылааска киирэр
кырачааннарга ойболоһуу бэлэхтэрини
оҕорон воумуларын үкэттиһэр.

Бу күн, биш улахан тэрээниинэн П.Е.Бархсанов аатын Култура уонна сынньалан пааркатыгар сага оҕо боннуур площадкатын арыллы буолла. "Чураччы көһиилэ" МТ дыһаппатын баһылыга Степан Анастольевич Саргылаев уонна Саха Республикатын Тыл хаһаайыстыбалыгар уонна ас-уот политикатыгар министирэ Александр Еремеевич Артемьев бииргэ үлэлээһин дуосабарытар олохуран, "Тыл сириг сайдыыта" федеральнай тус сыалнаах программа чэрчитинэн бу площадка тутуллуна. "Чураччы көһиилэ" МТ дыһаппатын үбүлээһинэ эмээ соһутэр көрүлүн үлэ бодьоммут кэмгэр тэрийэтигэр программа тус сыала ситтэ.

Санга ниймэлдсэний арийн яар «ийн лнэнтэ»
ни - «Хотугуулус» республнканскан,
регнналнайн кнрэктор дауреттар»

“Макарон шаффылара” НПК кыбылылаарда, 5-с кылпас бастыг үөрэнэччигэ Юлия Быганова, «Норуот үгэи уонна кулутуруга» норуоттар икки ардыларынааҕы куонкурус дипломна, «Дьардаа», “Хотугу сулу” куонкурустар лауреаттара Тимур Баранков, Бүтүн Россиятааҕы «StarAp» куонкурус кыттылылаарда, “Хотугу сулу” лауреата Лиза Родина, “Чурапчы элчинигэ” МТ дьаһалтатын баһылыгын солбуйарчы

Алексей Гаврильевич Егоров уонна
полюскада тутуутун үлүстүн ыыппыт - МУП
"Мон Чурапча" дүрүктэрэ Афанасий
Афанасьевич Матвеев быстылар. Оголорбут
ооннууур, түмсэр саппа
полюскадаларымыгарынан, күүс - көмө
букабут "Тыа халһаайыстыбатын мөһөсүтэр-
сипотин тутууга департаменалы" салһаан-
чыгыгар Николай Ильич Петровка,
кыгытыны ылыт Чурапчы иһилинэтин
тэрилтэлэринэр, урбааныгыттарыгар
бөлкө махталбытын тэрилтэбит!

Бу хүн Чуулгачы нэгдлийгтэй урбааньчлалтыг үүрэхэд ажиллаах туслаарыг ажиллаах, оёолорго ариас талынгаах зүрхлээр ыгтылаах, аттракционнар, шоншалаар үлсөөлээр оёо - аймак зүрхлээр салгалын туулан, "Школынч базар" тэрлэйн бэрж аасти лэс болонгынбт.

О.А. Носов
"Айыылаан" СК уус уран
салайзаччыга.

Эниси болџомтоџутугар

**ЧУРАПЧЫГА ЧААЬНАЙ ЫАЛГА ГААС
КИИРИИТИГЭР СОЦИАЛЬНАЙ КӨМӨ.**

Саха Республиканын Провительствотын курул тутар 19 күнүгүн 104 №-лук уураарынан, тоһиспанынэ сорук ариһыһылар чыһынай олорор дыһыгэ гас кылларыттылар аалырыстах материалый кэмэ оһоһуһулар. Бу кэмнү аһыһыга аһыт бөһһһһһһһ баст.

[illegible]

тахсыбыг оросууд, монгол үгтэйг оросуудын тольдор сэлгилэх материалтай хоно саймай уламшлыг сүүлчийнчл буслуул сон. Сайбыгынхныг хэлт сүүт ирхэр докумунтарын дотор гэв кирилийн бырайхшааныг сметанан агуулыгта (дундзж докумунта эхтэр натаруу билэргит куслуйата), дундзж докумунта, актиш, зэвгэлэлэлэр, чектар, дундзж састабын тулунт спрэнк, олорор услуубуйаны куруу ахата, дундзж докумунт туолулуур спрэнклар, паспор, үлг кирилийн куслуйагара, пен-сийний үлгөвөрөнгө буслулар.

Бу көмө келишти байгэт эмгө ирдөнөр
бардыктар. Оюктосх дьаһалта кыамаг
көмөдү наадыйар таас килгэттэрэр
ыалларын испийтөспир уонна ирдэнэр
докумуоннарын хамуйгаран улуус
рабочай хамыһыһыатын көрүүтүтэр
бирор. Анал хамыһыһыа докутууан
суоттаан көрөр, докумуоннары
бөрбүтүрүспир, тоһо суумалаах көмө
оһоһуларын туһууан дьаһарыы ыһылар.
Манна ордук баһыйар барабынан
туһанаахтарын сөт, соҕотох оһорор
пенсионердар, инбэлиит оҕолосх ыһылар,
инбэлииттэр, элбэх оҕолосх ыһылар,
соҕотох иһэлэр. Ол испийтэти улуус
баһыһыа бигэрэстэтиити кэнээ,
улуустаагы социальнай харапта управле-
ниетыгар ыһтар. Управление сайаалта
онорон правданыар счоттарыгар көмө
харчы кыаһынтын байгэтин
министеристбэтин иһэнэн хатчылар
буһуоҥа. Б.т. 42-585

Чурагчы улсуунун сохилый харилтануу управлалтын салбаргчла ЛВТосукэна.

2015- Россияға литература сыла

ЛИТЕРАТУРА СЫЛА ТҮМҮКТЭНЭРЭ ЧУГААЛАТА,
«КИНИГЭ – ҮЙЭЛЭЭХ БЭЛЭХ» АКЦИЯБА КЫТТЫҢЫН!

Байыт дойдуга үлүктөн биштерибитиз
Литература сыла хайлах түмүктөн эрерий?
Хас бириги киңитерообуттыбыз умтуулан,
сууралган, сүтүн-симсыйын хаалбаан
тулутар, сойбог оонуннаах, торо юксотон
көһиниээк саха сайдам киңитиэ улуус,
нэһиниэок, оскулаа ахсын тарзаныгар тугу
оноробут, тусх кылаашынын кыттарыбит?
Ыңыч аахыг буолла да сахабыт тылын сүдү
баайа, ойуулуур-дуйуунууру кыаа
уоскубутунан барар. Сахабыт тылын сарсылгыны
көксөтө сырдык, ыраас булгарын тулутар сыл
сазаланалыта «Биһиги» кыһа «Кинигэ – үйүлөөк
бэттэ» дигэн аахыа биштербитиз.

Бу акция ис жаһазыно – хас биринчи кифи «Бетино» мағалымнарыттан сертификат алынган ышн, үрөммит оқуслатыр, улуус, кибилик библиотекалар, тулайы.

оёолор дэвтэргээр олж, бэлэглэн сон-
Мөнхж үгү сэвэлэлхы Ил Дархан Егор
Борисов бастакыан ойөөбүгэ. Боростуй дьон
эмг ил үгүтэрэллэнэ кыттылаа, сийсөөр
пексикш дьон Мөнг-Хангаластан Аркадий
Заваров 15000 солк суумалаах сертификаты
тыа сирин библиотеканы фондта хагыларын
туһугар бирбигэ. Е.Т. Васильева, В.И. Петрова
3000 солк сертификаты Бүтэйрэк «Чечир»
оёо уһууаагыгар уонна Хоробуугарто оскууа-
тыгар бэлэс уунулар. Чурачылтан Ньургун
Попов Чыгышра библиотеканыгар 10 000 солк
сертификаты бирон, соһуччу үөрдүбүгэ.
Ньурба 1 Ньдрэк оскууага 10 000 солк
сертификаты туйгунук үөрэммит, кыһыт
кэмүс мэтээлиин бүтэрбиг оёолоругар
бирбигэ ыһаапы аарыага уһууарга, ийэ тыга
таптаа инээрэгэ утумуаах, кыһамааһаах
үлгүрүн көрөһиллэр.

Машин да алын дэон бу авиджа юмгынан
байлэрин төрөбүт оркуолаларын,
нэһилэктэрин библиотекаларын,
дэонноругар-сэргэтэринэр үйлэсх бэлэни
онордулар.

[illegible]

Бука бары бу ааламда кэккөөктүк кытылган, жүрөңи кескир, үтүңү үксөтөр саха сайдым кезигетэ хас бийрдиң көңүлүңөк байы тарбаңарың, көңүлүңөн илгигэ бөрүлүрүң ситиһиһиһиң!

Лагэр юли - бишноток, бишноток юли -
сайдылмах, сайдылмах юли - сийдноток!
Кинигэ баар - барга баай, кинигэ - үйдөөк
батар!

